

Sygn. akt II CSK 141/06

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 października 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Helena Ciepła (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (sprawozdawca)

SSN Marek Sychowicz

w sprawie z powództwa Agencji Nieruchomości Rolnych
przeciwko Spółdzielczemu Gospodarstwu Rolnemu w B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 października 2006 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 października 2005 r., sygn. akt [...],

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanego na rzecz
powódki 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w S. nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 22 marca 2004 r. nakazał pozwanemu Spółdzielczemu Gospodarstwu Rolnemu, aby zapłacił powodowi Agencji Nieruchomości Rolnych kwotę 203 409,97 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 8 marca 2004 r. oraz orzekł o kosztach procesu. Na skutek wniesienia przez pozwanego zarzutów, Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 15 lutego 2005 r. nakaz zapłaty uchylił co do kwoty 10 901,91 zł i postępowanie w tej sprawie umorzył, zaś w pozostałej części utrzymał nakaz zapłaty w mocy.

Apelację pozwanego Sąd Apelacyjny oddalił wyrokiem z dnia 26 października 2005 r., zasądzając na rzecz powoda kwotę 2 700 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. U podstaw powyższego rozstrzygnięcia legły następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna:

Dnia 3 sierpnia 1994 r. powodowa Agencja Nieruchomości Rolnych zawarła z C.W. umowę dzierżawy nieruchomości rolnej, wchodzącej w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Zgodnie z § 16 umowy, zabezpieczeniem ewentualnych roszczeń wydzierżawiającego był wystawiony przez dzierżawcę weksel własny in blanco.

Dnia 23 sierpnia 1994 r. pomiędzy stronami umowy dzierżawy doszło do zawarcia kolejnej umowy, na podstawie której C.W. nabył własność majątku ruchomego w dzierżawionym gospodarstwie rolnym. Ostateczną cenę sprzedaży ustalono aneksem do umowy dzierżawy na kwotę 1 253 947 400 zł przed denominacją (tj. 125 395 zł). Przed zawarciem umowy kupujący uiszczył powodowej Agencji kwotę 78 329 900 starych złotych (tj. 7 833 zł), pozostałą część zabezpieczając, zgodnie z § 8 umowy, wekslem własnym in blanco. Poręczenia wekslowego za wystawcę udzieliło pozwane Spółdzielcze Gospodarstwo Rolne. Strony nie zawierały porozumienia co do ograniczenia odpowiedzialności poręczyciela wekslowego.

Do dnia 16 stycznia 2003 r. C.W. nie uiścił ceny należnej powódce z umowy sprzedaży. W związku z powyższym powódka wypełniła weksel na kwotę 203 409,97 zł i wezwała dłużnika wekslowego oraz pozwanego poręczyciela wekslowego do wykupienia weksla, określając termin płatności na dzień 6 lutego 2003 r. Weksel nie został wykupiony w terminie.

Sąd Apelacyjny w całości podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, zgodnie z którymi niesporna między stronami kwota zobowiązania z tytułu umowy sprzedaży zabezpieczonej wekslem własnym in blanco wynosiła 192 508,06 zł. Powódka wypełniła weksel na wyższą kwotę, skoro jednak ograniczyła powództwo cofając pozew co do kwoty 10 901,91 zł, postępowanie w tym zakresie zostało umorzone.

Jako bezzasadny Sąd drugiej instancji uznał zarzut naruszenia art. 70 pr. weksl., albowiem wysokość zobowiązania C.W. nie była przez pozwanego kwestionowana w toku postępowania, ani w apelacji. Okoliczności, że roszczenie wekslowe jest przedawnione, pozwany nie zgłosił w zarzutach od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym. Ponieważ pozwany nie wykazał, aby z tego zarzutu nie mógł skorzystać we właściwym czasie, uznać należy, że utracił prawo powoływania się na niego zgodnie z art. 495 § 3 k.p.c.

Sąd odwoławczy uznał także, że apelujący nie może zasadnie powoływać się na naruszenie art. 10 pr. weksl., albowiem treść umowy sprzedaży zawartej pomiędzy powódką a C.W. była mu znana, a pozwany nie wykazał, aby wolą stron doszło do ograniczenia odpowiedzialności poręczyciela za zobowiązanie wekslowe do kwoty 100 000 zł. Powołując się na ustalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, uznał, że woli stron w tym zakresie nie można zasadnie wywodzić z faktu, że na urzędowym blankiecie wekslowym podana jest kwota najwyższego zobowiązania wekslowego, któremu odpowiada wydrukowany na nim znak opłaty skarbowej.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego pozwany oparł na obu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. W ramach podstawy naruszenia prawa materialnego zarzucił błędną wykładnię: art. 10 pr. weksl. poprzez uznanie, że wystawienie przez wierzyciela weksla na sumę przewyższającą opłatę skarbową nie ma wpływu na rozkład ciężaru dowodu zgodności uzupełnienia weksla zgodnie

z zawartym porozumieniem i art. 70 pr. weksl. poprzez uznanie, że bieg okresu przedawnienia roszczeń wekslowych z weksla in blanco rozpoczyna się od dnia płatności uzupełnionego przez wierzyciela wekslowego bez względu na okres przedawnienia roszczenia wynikającego ze stosunku podstawowego. W ramach podstawy naruszenia prawa procesowego skarżący zarzucił natomiast obrazę art. 233 § 1 k.p.c.

Skarżąc wyrok Sądu Apelacyjnego na powyższych podstawach w całości, pozwany wnosił o jego uchylenie w całości oraz o uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego, a także o zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu za obie instancje oraz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowa Agencja wносиła o jej oddalenie oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie mógł odnieść zamierzonego skutku. Trzeba zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, zaś w myśl art. 398¹³ § 2 *in fine* k.p.c., Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Uzasadnieniem dla tak określonej roli sądu kasacyjnego jest bowiem potrzeba efektywnego sprawowania nadzoru judykacyjnego nad orzecznictwem sądów powszechnych, co wymaga wyłącznie rozważenia prawidłowości stosowania prawa, nie zaś wikłania się w ustalenia odnośnie do prawidłowości ustalenia podstawy faktycznej jednostkowego rozstrzygnięcia. Z tego względu zarzuty przekroczenia przez Sąd drugiej instancji granic swobodnego uznania oraz pominięcia okoliczności mających wpływ na ustalenie zakresu odpowiedzialności pozwanego wynikających z zawartego porozumienia podlegają *a limine* pominięciu.

Odnosząc się natomiast do podstawy naruszenia prawa materialnego, należy zauważyć, że zgodnie z art. 70 pr. weksl., przedawnienie roszczenia wekslowego następuje z upływem lat trzech, licząc od dnia płatności weksla.

Ten przepis jest interpretowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie, odnosi się on bowiem zarówno do weksli zupełnych w chwili ich wystawienia, jak i do weksli *in blanco*, wręczonych dla zabezpieczenia określonego roszczenia z tzw. stosunku podstawowego. Jeżeli zaś roszczenie ze stosunku podstawowego jest przedawnione, to pozwany powinien bronić się opartym na art. 10 pr. weksl. zarzutem wypełnienia weksla niezgodnie z zawartym porozumieniem (zob. m.in. wyrok SN z 19 listopada 2004 r., V CK 228/04, OSP 2005/11 poz. 130), mając obowiązek dowieść, zgodnie z ogólną regułą rozkładu ciężaru dowodu, istnienia okoliczności świadczących o przedawnieniu roszczenia, które weksel zabezpiecza. Skuteczne przeprowadzenie dowodu na tę okoliczność stanowi zarzut niweczący roszczenie powoda, albowiem wypełnienie weksla *in blanco* po upływie terminu przedawnienia zabezpieczonego nim roszczenia stanowi niewątpliwie działanie na szkodę dłużnika, które stoi w oczywistej sprzeczności z treścią porozumienia wekslowego (por. także wyrok SN z 15 lutego 2006 r., IV CSK 15/05, LEX nr 179731), a nawet może być kwalifikowane jako uchybiające zasadom współżycia społecznego z powodu naruszenia stosunku opartego na zaufaniu stron.

Nie ma zatem wątpliwości, że zarzut błędnej wykładni wspomnianego przepisu, podniesiony w skardze kasacyjnej, został błędnie sformułowany, gdyż należało go powiązać z innym przepisem ustawy, a mianowicie z art. 10 pr. weksl., czego jednak skarżący nie uczynił.

Jedynie na marginesie podnieść należy okoliczność, że Sąd Apelacyjny trafnie pozostawił zarzut przedawnienia oparty na art. 70 pr. weksl. bez merytorycznego rozstrzygnięcia z uwagi na prekluzję dowodową. Pozwany zaniechał tego bowiem w zarzutach od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, przez co uchybił art. 495 § 3 k.p.c. Tymczasem, zgodnie z ustalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, pozwany traci prawo powoływania twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie, nie powołanych w zarzutach od nakazu zapłaty, bez względu na ich znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy cywilnej, chyba że wykaze, że ich powołanie w tym środku nie było możliwe albo, że potrzeba powołania wynikała później (por. wyrok SN z 8 lipca 2005 r., II CK 767/04, niepubl.; wyrok z 22 lutego 2006 r., III CSK 128/05, niepubl.). Pozwany mógł podnieść zarzut przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego w zarzutach od nakazu

zapłaty, skoro zaś tego nie uczynił, możliwość taką definitywnie i bezwzględnie utracił.

W związku z treścią wywiedzonego w skardze kasacyjnej wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, pozostaje jeszcze rozstrzygnięcie, czy wystawienie weksla na urzędowym blankiecie wekslowym ze znakiem opłaty skarbowej na kwotę niższą niż należna, rzutuje w jakikolwiek sposób na ocenę woli stron odnośnie do sposobu jego wypełnienia przez wierzyciela. Nie ma oczywiście wątpliwości co do tego, że wykładnia oświadczeń woli stron porozumienia wekslowego podlega ogólnym regułom wykładni wynikającym w art. 65 w zw. z art. 60 k.c., z przyznaniem jednak pierwszeństwa przepisom szczególnym ustawy – Prawo wekslowe.

W doktrynie prezentowano w zasadzie zgodne stanowisko, w myśl którego posiadacz weksla może wypełnić weksel *in blanco* powyżej sumy wekslowej oznaczonej w wysokości opłaty skarbowej, jeżeli uprawnia go do tego porozumienie wekslowe. Przyjmowano również zgodnie, że obowiązek udowodnienia, iż porozumienie wekslowe nie zezwala na wypełnienie weksla na sumę przewyższającą wartość blankietu, obciąża dłużnika. Podobny pogląd wyrażono w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Wprawdzie w kilku orzeczeniach Sąd Najwyższy uznał, że w takiej sytuacji to wierzyciel winien udowodnić, że wypełnienie weksla na sumę ponad wartość blankietu było zgodne z porozumieniem (por. m.in. wyrok z dnia 11 czerwca 1931 r., I C 606/31, RPEiS 1931, poz. 797), w późniejszych jednak orzeczeniach stanowisko to uległo zmianie (por. m.in. wyrok z dnia 12 listopada 1931 r., I Rw 2354/31, OSP 1930, nr 11, poz. 150, z dnia 29 marca 1935 r., C 2630/34, MPHiW 1935, s. 248, z dnia 24 października 1962 r., 2 CR 976/61, Zb. Orz. 1964, poz. 27, z dnia 28 października 1963 r., 2 CR 249/63, Zb. Orz. 1964, poz. 208, zob. też. Wyrok z dnia 4 czerwca 2003 r., I CKN 434/01, nie publ.). Stanowisko to podziela Sąd Najwyższy w obecnym składzie.

Należy wskazać, że co do zasady, okoliczność wypisania weksla na urzędowym blankiecie wekslowym nie ma znaczenia dla przyjęcia, że strony porozumienia wekslowego zmierzały do ograniczenia odpowiedzialności awalisty

za zobowiązanie wekslowe. Rozumowanie przeciwne nie prowadzi bowiem do rezultatów, które można byłoby logicznie uzasadnić. Opłata skarbową jest daniną publiczną określaną od sumy wekslowej lub sumy zobowiązania zabezpieczonego wekslem, zaś obowiązek jej uiszczenia z reguły nie ma nic wspólnego z powstaniem, zmianą treści lub umorzeniem zobowiązania wekslowego.

Trafnie wskazał Sąd Apelacyjny, że opłata skarbową nie należy do treści weksła, który może być sporządzony nawet na zwykłej kartce papieru. Przedstawione w sprawie dowody nie prowadziły do uznania, że zamiarem stron porozumienia wekslowego było ograniczenie odpowiedzialności tylko do kwoty 1 000 000 000 starych zł (tj. 100 000 zł po denominacji). W tym stanie rzeczy nadruk na urzędowym blankiecie wekslowym klauzuli określającej maksymalną sumę wekslową nie świadczy o woli stron ograniczenia odpowiedzialności poręczyciela wekslowego za zapłatę sumy wekslowej tylko do określonej kwoty (por. orzeczenie SN z 27 grudnia 1928 r., Rw 2463/28, OSP 1929/1, poz. 252). Nadto, z uwagi na abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego, dokonując wykładni oświadczeń woli, prymat należy przyznać nie woli w jakikolwiek sposób dorozumianej, lecz treści samego oświadczenia na wekslu lub na przedłużku weksła, które w razie ograniczenia odpowiedzialności awalisty, winno wyraźnie określać jego zakres. W braku takiej wzmianki, poręczyciel wekslowy odpowiada wobec uprawnionego z weksła bez ograniczenia (por. wyrok SN z 24 października 2003 r., III CK 35/02, nie publ.). Należało zatem uznać, że nadruk na urzędowym blankiecie wekslowym klauzuli określającej maksymalną sumę wekslową nie świadczy o woli ograniczenia przez strony odpowiedzialności poręczyciela wekslowego za zapłatę sumy wekslowej tylko do określonej kwoty.

Biorąc pod uwagę powyższe, skargę kasacyjną pozwanego należało oddalić na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.